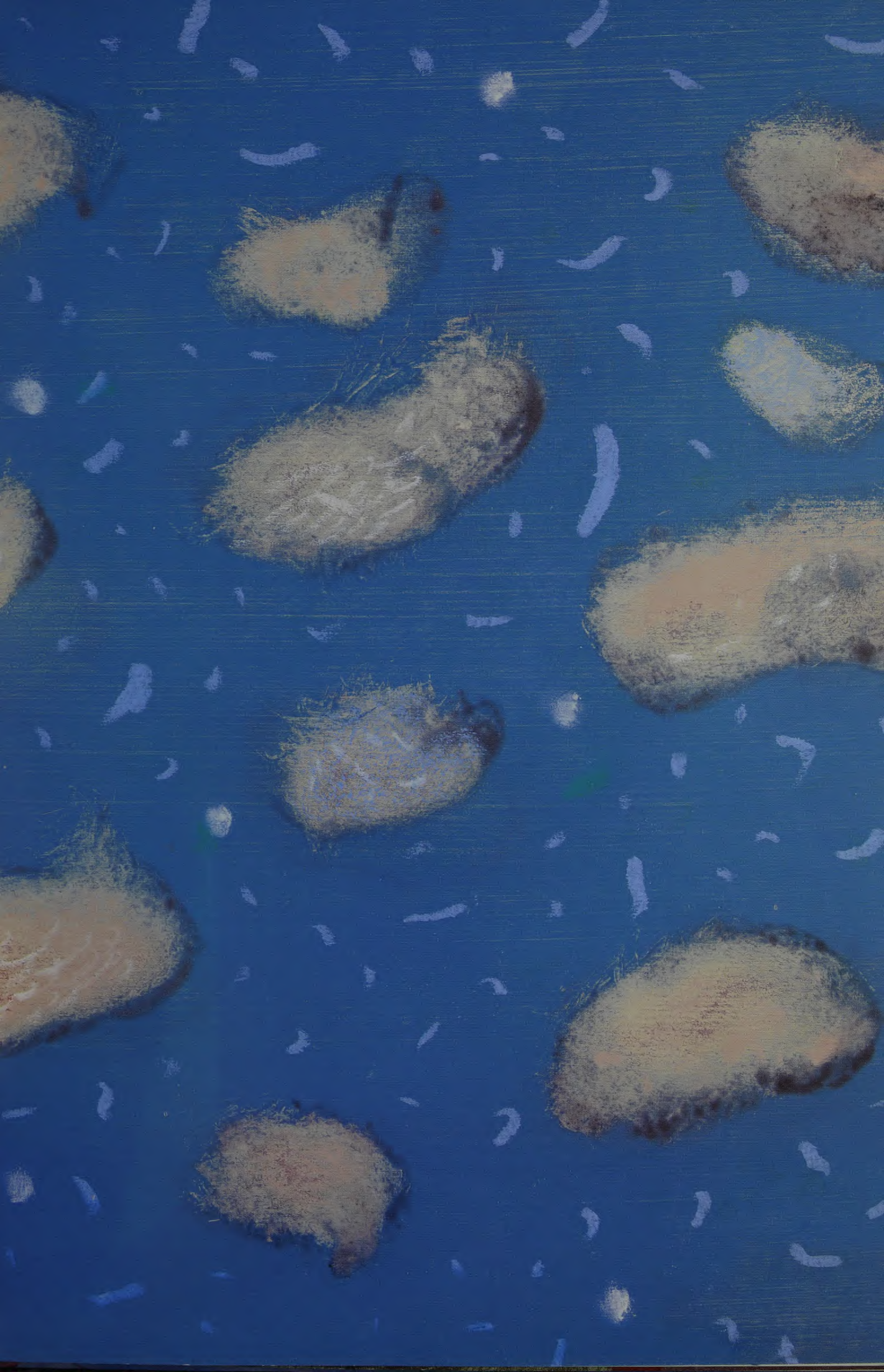

JĀNIS BALTVILKS
JURIS PETRAŠKEVIČS

PASAKAS
PAR
PASAKĀM

395070

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0308137316

© AKA PRINT POLIGRĀFIJA, Rīga

1 līdz 3 tūkstoši

© Jānis Baltvilks - teksts

© Juris Petraškevičs - ilustrācijas

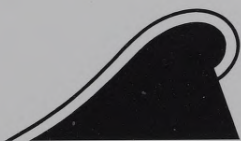
Iespiests Latvijā, 1996.

J
5739

J6
810

JĀNIS BALTVILKS
JURIS PETRAŠKEVIČS

PASAKAS
PAR
PASAKĀM

Šī grāmata tapusi pateicoties Latvijas Kultūras ministrijas atbalstam

AKA PRINT
POLIGRAFIJA

1996

Meža Pasaciņa un Putniņš

Meža vidū, kadiķu norā slējās neliela, bet ļoti skaista mājiņa. Nav vārdu, ar kuriem to varētu aprakstīt. Mājiņa bija pasakaina. Un kā lai tā nebūtu pasakaina, ja tajā dzīvoja Meža Pasaciņa.

Kādu dienu Pasaciņa izgāja pastaigāties pa mežu, paklausīties putnu balsis.

Pēkšņi satumsa debesis. Sākās negaiss. Zibsnīja zibens. Grandēja pērkons. Vētra, neganti šņākdama, locīja kokus. Liela egle izgāzās ar visām saknēm.

Pasaciņa tupēja ozola dobumā un trīcēja kā apses lapa.

Negaiss, cik pēkšņi uznācis, tik pēkšņi norima. Taču mežs bija saplūnīts. Tik stipri, ka Meža Pasaciņa to lāgā vairs nepazina.

Viņa pagājās uz vienu pusi, uz otru... Beidzot Pasaciņa aptvēra, ka viņa ir apmaldījusies.

Ko nu darīt? Kā atrast ceļu uz mājām? Pasaciņai prāts kļuva pavisam bēdīgs.

Te viņa pamanīja vētras nogāztu ligzdiņu. Raibās oliņas saplīsušas. Tikai viena, ieripojusi mīkstajās sūnās, vēl vesela.

Pasaciņa pacēla oliņu un sasildīja ar savu elpu.

No olas izšķīlās putniņš.

Pasaciņai uzreiz kļuva priecīgāk ap dūšu. Bēdas palika vairs tikai vienā acī, otra acs smaidīja.

Putniņš Pasaciņas rokās auga pasakaini ātri.

Kad viņam izauga krāšņas spalvas, viņš pavērās Pasaciņā un vaicāja: "Kāpēc tev vienā acī ir bēdas?"

Pasaciņa pastāstīja, ka viņa ir apmaldījusies.

Putniņš uzlaidās augstu virs meža, ieraudzīja kadiķu noru un parādīja Pasaciņai ceļu uz mājām.

Pasaciņa nu varēja smaidīt ar abām acīm. Viņa ieaicināja Putniņu savā mājiņā un cienāja ar pasakainiem meža gardumiem.

Pēc tam Putniņš uzlaidās uz Meža Pasaciņas mājas jumta un dziedāja. Nav vārdu, ar kuriem šo dziesmu varētu aprakstīt. Putniņš dziedāja pasakaini.

Kopš tā laika mežā visi putni dzied pasakaini.

1996

Vītolu Pasaciņa un bezdelīgas

Senos laikos, kā zināms, putni auga un ienācās kokos - tāpat kā āboli, plūmes vai kastaņi. Tagad putni šķiļas no olām. Taču ne gluži visi. Šis būs stāsts par bezdelīgām, kas gatavotas no vītolu lapām.

Vecajā vītolu gatvē dzīvo Vītolu Pasaciņa - šmauga un lokana kā smalks vītola zariņš. Dienu viņa vislabprātāk laiski šūpojas vītolu lapotnē, bet vakaros mēdz šo to pastrādāt.

Rudens vakaros, piemēram, Pasaciņa šķin vītolu lapas un gatavo bezdelīgas. Kādam varbūt liekas dīvaini: kāpēc tieši bezdelīgas? Kāpēc ne baložus vai, teiksim, zvirbuļus?

Tad vajag aplūkot vītolu lapas! Tās ir šauras un smailas kā bezdelīgu spārni. Nekas daudz nav jāpieliek vai jāatņem. Tikai nošķin, un bezdelīga ir gatava.

Kad Vītolu Pasaciņa šķin parasto vītolu lapas, tad iznāk parastās bezdelīgas. Tās iejūk ligzdās augušo bezdelīdzēnu baros un vēlāk - visas kopā - lido pārziemot uz silto Āfriku.

Daudz interesantāk Vītolu Pasaciņai ir vērot bezdelīgas, kas gatavotas no sudrabvītolu lapām. Tās, līdzko gatavas, lido pārziemot projām uz Mēnesi.

Sudrabvītolos Pasaciņa kāpj tikai skaidrās naktīs. Lai redzētu, kā debesīs aizstieejas sudraba stīgas.

Bet reiz Vītolu Pasaciņai gadījās piedzīvot kaut ko pavisam negaidītu. Viņa bija iekāpusi sēru vītolā - tādā, ar nokareniem zariem. Nošķītās bezdelīgas tik strauji pazuda, ka Pasaciņa sākumā nesaprata, kur tās paliek.

Tad viņa izdzirda plunkšķus tuvējā dīķī. Pasaciņa saausījās. Vai tiešām bezdelīgas?.. Neticami, bet tiešām tā bija! No sēru vītola

nošķītās bezdelīgas cita pēc citas ienira dīķī un ierakās dūņās, lai tur pārļautu ziemu.

"Kaut nu ziema nebūtu briesmīgi auksta," noteica Vītolu Pasaciņa, nošķinot vēl dažas sēru vītola lapas. Tas bija sacīts, domājot par bezdelīgām. Kaut nu dīķis neaizsaltu līdz dibenam.

Un tas bija sacīts, mazliet domājot arī pašai par sevi. Par priekšā stāvošo ziemu, kuru Pasaciņai nāksies pavadīt kādā no gatves vītolu dobumiem.

Pļavas Pasaciņas piedzīvojumi

Pļavas Pasaciņai, protams, patika tēlot puķes.

Pavasari viņa mēdza uzlikt galvā dzeltenu cepuri, iebrist starp mālļepenēm vai purenēm un gaidīt, kad uz cepures uzlaidīsies kāds taurenis, kamene, bite. Ar dzeltenu cepuri galvā viņa staigāja arī pieneņu laikā.

Pamazām pļava kļuva aizvien raibāka, un Pļavas Pasaciņa aizvien biežāk mainīja cepures. Uzlika dzeltenu ar baltu apmali, kad brida margrietiņās. Lillīgi brūnu, kad brida bitenēs. Lillīgi zilu - vanagzirņos.

Jā, vanagzirņos... Tur Pasaciņai iznāca ķeza. Tur viņa tā iepinās, ka nevarēja tikt ārā. Kuļoties pa vanagzirņiem, viņa nejauši saspieda kameni. Tā, nabadzīte, Pasaciņai tik sāpīgi iedzēla pirkstā, ka viņai pārgāja patika tēlot vēl kādu puķi. Pēc tās kļūmīgās dienas Pļavas Pasaciņa sāka gaidīt pārmaiņas.

Un pārmaiņas pļavā atnāca. Tās bija lielas pārmaiņas - siena laiks. Tad, zināms, vajadzēja uzmanīties no izkaptīm, visādiem grābekļiem, dakšām. Toties tas bija lielisks piedzīvojums, jo īpaši - degunam. Cik strauji pļavā mainījās smaržas!

Varbūt tas nebija labi, bet - ko tu padarīsi? Pļavas Pasaciņai no tiesas patika vīstošas zāles smarža. Mazliet sērīgi jau bija ap dūšu, bet - smarža patika...

Kad sienu aizveda, Pļavas Pasaciņa vairs negreznojās ar spilgtām cepurēm. Tagad viņa tērpās pieticīgāk. Krāsas - zaļš, pelēks.

Savs jaukums tomēr ir tādām klajumam, Pasaciņa pie sevis nodomāja. Tajā dienā viņa vēroja sienāžus. Kā tie atsperas un - aiziet! Atsperas un - aiziet! Kāpēc gan es tā nevarētu? Pasaciņa izlēma pamēģināt.

Kad viņai garām palēca liels, zaļš sienāzis, Pasaciņa pietupās, atspērās un lēca sienāzim pakaļ. Pietupās un - aiziet! Pietupās un - aiziet! Izdevās tīri labi.

Pietupās un - aiziet! Pietupās un - aiziet! Sienāzis strauji aizlēca sāņus. Pasaciņa turpināja viena pati. Pietupās un - aiziet! Pietupās un - ... Un palika gaisā karājamies. Vairs nekrita lejā!

Neizpratnē Pļavas Pasaciņa pagrieza galvu un ieraudzīja, ka viņu aiz kleitīņas saķēris stārķis. Tur knābī un laikam nevar izšķirties: norīt viņu vai nest kur projām?

Kā Pasaciņa sabijās! Kā viņa kliedza! "Vīīī!" Kā viņa spirinājās! Kā belza stārķim pa knābi!

Stārķis droši vien neko tādu nebija piedzīvojis. Viņam aiz brīnumiem knābis pavērās.

Pasaciņa, tikusi vaļā, joza, ko kājas nes.

Pļavas malā pie grāvja viņa iegāzās vīgriežu cerā un tikai tad atskatījās. Stārķis viņai pakal nedzinās...

Pamazām vīgriežu smarža viņu nomierināja. Pasaciņa iemīga. Apbirusi dzelteniem putekšņiem, Pļavas Pasaciņa vīgriežu cerā nogulēja trīs nedēļas.

Pa to laiku pļavā zālīte bija ataugusi. Vienā otrā vietā jau atkal ziedēja pa kādai puķei.

Ābeļdārza Pasaciņas piedzīvojumi

Ābeļdārza Pasaciņu pamodināja spilgts saules stars. Viņa uzrausās sēdus un izberzēja acis. Pagraba durvis bija vaļā. Divi vīri cilāja kastes.

Pasaciņa klusi norāpās no

1996

plaukta, kur visu ziemu bija gulējusi, un uz pirkstgaliem, neviena nepamanīta, izlavījās ārā.

Bija pienācis pavasaris. Saules pusē pie mājas ziedēja sniegpulkstenītes. Taču tālāk - cik vien tālu Ābeļdārza Pasaciņa varēja saskatīt - zeme lielāko tiesu bija vēl balta.

Sniegam pa virsu bija uzsalusi sērsna, tāpēc iešana bija viegla un patīkama. Lēns vējiņš vēdināja no Pasaciņas apģērba ārā pagraba drēgnumu. Viņa gāja uz dārzu. Tik sen tur nav būts!

Taču nekādu prieku ābeļdārzs nesagādāja. Līdzko Pasaciņa iegāja dārzā, viņai degunā iesitās nepatīkama smaka.

Te jau atkal ir indēts! Tik agri pavasarī! Ābeļdārza Pasaciņa atcerējās iepriekšējo vasaru. Tās bija vienas mocības. Šitie taču savu dārzu indēja vai ik pārdienas.

Nē! - Pasaciņa izlēma. Vēl vienu vasaru šajā dārzā es nepalikšu! Negribu, lai mani noindē pavisam. Tā jau veselība ir sabeigta.

Pasaciņa nošķaudījās un gāja meklēt laipnāku dārzu.

Sniegotā laukā viņa pamanīja zaķu pēdas. Gan jau tās mani uz kādu labu vietīņu aizvedīs, Pasaciņa nodomāja. Un nebija kļūdījusies.

Dārzs aiz kalna, kur zaķu pēdas noveda Pasaciņu, tiešām bija jauks. Tur bija pat bišu stropi. Bites, arī tikko modušās no ziemas

miega, lidoja ievākt pirmo medu mežmalas blīgnās.

Ar bitēm Ābeļdārza Pasaciņa bija draugos. Tās viņu uzreiz pazina un aicināja ciemos. Pirmās naktis, kamēr vēl ārā bija auksts, Pasaciņa pārgulēja te vienā, te otrā stropā. Ak, kas tā bija par saldu gulēšanu! Kā ķēniņienei!

Drīz nokusa pēdējās sniega paliekas. Dārzs atdzīvojās. Visur kaut kas notika. No spraugām izlīda kukaiņi. Salaidās putni. Sadīga zāle. Kokiem raisījās pumpuri.

Pasaciņa izpētīja visas dārza maliņas, izlodāja visus krūmus, izkāpelēja visus kokus. Visur viņai bija jābūt klāt, viss jāredz, jāaptausta, jāaposta.

Kad uzziedēja ķirši un plūmes, un ābeles, un ogu krūmiņi, Pasaciņa jutās kā apskurbusi. Diedama vien staigāja. Tik laimīga viņa bija! Tik brīnišķā dārzā!

Tāpēc jo sāpīgāk viņa pārdzīvoja to indes šļācienu sejā... Tik negaidīti tas nāca...

Pasaciņa tajā brīdī sēdēja ābeles zarā un kaunināja zaļos kāpurus. Ko šie tik negausīgi! Kāpuri neklausījās, tikai sprīžoja uz priekšu un grauza... Un tad pāri ābelei nolija inde.

Kāpuri bija beigti. Beigta no zieda nokrita arī bite. Un pusdzīva novēlās viņa - Ābeļdārza Pasaciņa.

Elpu viņa atguva, bet aizvainojums bija tik liels, ka Pasaciņa nolēma pamest arī šo dārzu.

Viņa izlīda cauri egļu dzīvžogam un slāja, kur deguns rāda.

"Vai tiešām pasaulē nav neviena dārza, kur neindē?" Pasaciņa nopūtās...

Sāka līt lietus. Pasaciņa tikai gāja un gāja.

Ja kāds viņu ceļā sastaptu, nevarētu pateikt, vai Ābeļdārza Pasaciņai pa vaigiem tek tikai lietus lāses, vai arī vēl kas cits...

Ezera Pasaciņas trīs iespējas

Ezera Pasaciņa ūdenī jutās tikpat labi kā sausumā. Baidīties no kaut kāda tur lietus - tas viņai šķita vienkārši smieklīgi. Tomēr, kad lietus bija pāri, viņa labprāt pasēdēja saulītē un apsildījās. Jo sevišķi rudens pusē, kad saule atspīdēja tik reti.

Tā nu Ezera Pasaciņa sēdēja uz ūdensrozēs lapas, žāvēja salijušos matus un vēroja, kā pa dūņām slīd uz priekšu gliemene. Bet gliemene slīdēja tik lēni, ka nekur neaizslīdēja. Pasaciņa vēroja, vēroja, kamēr apnika vērot. Mati bija izžuvuši. Varēja likties atkal ezerā un peldēt.

Sen jau Pasaciņa bija gribējusi apskatīt lielo niedrāju līča viņā pusē. Taču arvien kaut kas bija viņu aizkavējis to izdarīt. Te vajadzēja kopā ar dūkurēniem vizināties vecā cekuldūkura mugurā. Te nācās vērot, kā no kāpuru apvalkiem kūņājas ārā spāres. Te vēl kas gadījās. Beidzot nu viņa to izdarīs! Pasaciņa piepūta vaigus un peldēja pāri līcim uz niedrāju.

Izkāpusi sausumā, Ezera Pasaciņa nopurinājās. Vējā noslēpumaini čabēja niedru lapas. Pasaciņa paskatījās uz augšu un ieraudzīja starp niedru stiebriem ievītu ligzdu.

Viens un divi, un viņa bija augšā.

"Jā, meistari gan tie niedrustrazdi!" noteica Pasaciņa, aptaustījusi būvi. "Paši sen projām, bet ligzda stāv stipri."

Viņa iekāpa ligzdā, apsēdās un jutās tik brīnišķīgi, ka labsajūtā pievēra acis. Vējš viegli šūpoja niedres. Pasaciņa gandrīz jau iesnaudās. Bet tad viņai prātā ienāca doma. Lieliska doma!

Viņa varētu šeit pārgulēt ziemu! Kāpēc viņai būtu jāguļ ezera dibenā? Viņa taču nav nekāda varde! Kāpēc viņai vienmēr būtu jāziemo zem ledus? Vai vienreiz viņa nevarētu pavadīt ziemu virs ledus? Nevis zem, bet virs!

Jaunās domas pārņemta, Pasaciņa pielēca kājās. Un tūlīt atkal apsēdās. Jo viņai prātā ienāca jautājums. Liels jautājums.

Īstenībā taču viņa neko nezināja par to, kas ziemā notiek virs ledus. Vai virs ledus vispār iespējams dzīvot? Pasaciņa nolēma, ka viņai par šo jautājumu ar kādu jāaprunājas. Jāsameklē kāds gudrinieks.

Ezerā peldēja gulbju ģimene. Tik lieli putni! Vai nu tie nezinās!

Jautājums bija tik svarīgs, ka Pasaciņa velti netērēja laiku. Viņa pie gulbjiem nevis peldēja, bet aizskrēja pa ūdens virsu - aizslidinājās kā tāds ūdensmērītājs.

"Ā, tā esi tu!" priecīgi iesaucās gulbju tēvs, kad Pasaciņa iedrāzās viņam sānos. "Kas jauns?"

"Nāk rudens," teica Pasaciņa, "un man jāizlemj, kur pavadīt ziemu. Man ir divas iespējas. Viena iespēja ir zem ledus. Otra iespēja - virs ledus. Bet..."

"Kāpēc tikai divas?" gulbju tēvs pārtrauca Pasaciņu. "Tev ir vēl trešā iespēja. Vari lidot mums līdzī uz siltajām zemēm."

"Lidot es nevaru! Vai tad tu neredzi, ka man nav spārnu?" Pasaciņa vaicāja.

"Vai tad tu domā, ka es tādu knīpu nevarētu panest?" atvaicāja gulbis. "Tūlīt pat izmēģināsim. Rāpies augšā un turies te, pie kakla!"

Pasaciņa uzrāpās gulbim mugurā. Putns ieskrējās pa ūdens virsu, un viņi bija gaisā. Ū! Tas bija ko vērts! Kas par skatu! Viss ezers kā uz delnas!

Gulbis uzlidoja vēl augstāk, un Pasaciņa ieraudzīja, ka aiz meža ir vēl viens ezers - daudz lielāks par šo - ezers, kuram ir tikai viens krasts.

"Kas tas par jocīgu ezeru?" Pasaciņa brīnījās.

"Tas nav ezers," paskaidroja gulbis, "tā ir jūra. Pa turieni mēs ceļosim uz siltajām zemēm."

"Tūlīt?"

"Vēl jau ne. Kad paliks aukstāks," gulbis prātīgi noteica. "Kur tu tagad gribētu nolaisties?" viņš apvaicājās.

"Varbūt pie ūdensrozēm," Pasaciņa nočukstēja. Viņai mazliet reiba galva.

Gulbis pagriezās un laidās lejā.

Šķiroties viņi cieši norunāja, ka šoruden Pasaciņa lidos līdzīgi gulbjiem uz siltajām zemēm. Kad paliks aukstāks.

Nākamajās dienās Pasaciņa nekur tālu projām no sava ūdensrožu dārza vairs neklejoja. Viņa gaidīja aukstumu.

Kādu nakti aukstums bija klāt. No rīta gulbji izlēma, ka pienācis laiks doties ceļā. Citi putni jau aizlidojuši.

Gulbju tēvs atlidoja pēc Pasaciņas. Un tad visa saime pacēlās gaisā.

Pa priekšu lidoja gulbju māte. Aiz viņas pieci pelēči - jaunie gulbji. Aiz tiem - gulbju tēvs ar Ezera Pasaciņu mugurā. Uz siltajām zemēm!

Tāču, kad putni, pamājuši sveikas ezeram, lidoja virs meža, gulbju māte priekšgalā ierunājās: "Re, kur mūsu kaimiņi! Visi dzīvo pa jūras malu. Paskat! Cilvēki baro viņus ar baltmaizi! Kāpēc tad mēs arī nevarētu no tiem labumiem kādu nieku

iebaudīt?"

"Jā, jā!" sauca jaunie gulbji. "Mēs gribam baltmaizi!"

Gulbju tēvs neteica neko. Tikai paraustīja plecus.

Gulbji nolaidās jūras krastā. It kā tikai uz īsu brītiņu.

Gulbju māte un jaunie putni sāka tērzēt ar saviem sugas brāļiem un māsām. Krastā atnāca cilvēks un deva putniem maizi. Visapkārt skanēja ļoti apmierinātu gulbju sarunas.

"Paēdīsim, tad jau redzēs..."

"Atpūtīsimies. Nav ko trakot."

"Bet te mēs varam iesalt ledū?" kāds nedroši ieminējās.

"Šitas jau vēl nav nekāds aukstums. Gan paspēsim aizlidot."

"Kur tu vēl tik labu vietu atradīsi? Es palikšu tepat."

Gulbju tēvs sarunās nepiedalījās, likās tāds kā neapmierināts. Bet ap pusdienas laiku viņš smagi nopūtās un teica: "Šodien laikam nekur tālāk nelidosim..."

Pasaciņa nosludinājās lejā no gulbja muguras, lai izkustinātu kājas. Viņa izskraidījās pa smilšaino pludmali. Tad atrada cilvēku bērnu būvētu smilšu pili ar torņiem un apmetās tur.

Tikai pievakarē Pasaciņa saņēmās izpeldēties šajā dīvainajā vienkrasta ezerā, ko sauc par jūru.

Bet pelde jūrā bija nepatīkama. Sāļš ūdens! Pasaciņa tādā peldēt

nebija radusi. Viņa taču bija Ezera Pasaciņa, nevis Jūras!

Cik vien ātri varēdama, viņa izkūlās malā un atgriezās smilšu pilī. Tur, savā nodabā, viņa līdz tumsai spēlējās ar tukšiem gliemežvāciņiem. Tad likās gulēt.

Kad vēl nākamajā dienā gulbji netaisījās nekur tālāk lidot, Pasaciņa kļuva domīga.

"Kā tad būs ar tām siltajām zemēm?" viņa vaicāja gulbju tēvam.

"Jā, nu... Kā tad, jā... Gan jau... Es tagad īsti... Jā, bet ko citi..." Gulbju tēvs bija tik apmulsis, ka nespēja nevienu teikumu līdz galam izrunāt.

Ezera Pasaciņai šī nīkšana jūras krastā jau bija apnikusi. Un tas sāļais ūdens... Un gulbji, kurus bija pārņēmis tāds slinkums, ka paši vairs nemeklēja barību, bet gaidīja no cilvēkiem - kā tādi diedelnieki... Un ja nu tiešām uznāk aukstums un ezers aizsalst? Un ja aizsalst jūra?? Un ja gulbji iesalst ledū???

Pasaciņa izlēma rīkoties.

"Uz redzēšanos pavasarī!" viņa uzsauca gulbju tēvam.

"Uz redzēšanos. Jā... Nuja..." gulbju tēvs noteica un nodūra galvu.

Pasaciņa pārbrida pāri smilšainajam liedagam un iegāja mežā. Kaut arī nācās lodāt cauri mellenķoku un zilenķoku brikšņiem, viņa juta patīkamu atvieglojumu. Viņu vairs nenomāca šaubas un neziņa. Ezera Pasaciņa beidzot skaidri saprata, ka viņas vieta ir ezerā.

Un uz tiem lielajiem arī nevar vienmēr paļauties, viņa nodomāja. Nav jau tā, ka liels vienmēr būtu gudrāks par mazu. Jādzīvo vien pašai ar savu gudrību!

Kad Pasaciņa nonāca pie ezera, bija dzestrs rudens vakars. Vienu brīdi viņa vēl iedomājās par niedrustrazdu ligzdu, bet tūlīt pārdomāja. Viņa taču nebija uzzinājusi, kas notiek ziemā virs ledus. Turklāt niedrājs ir tālu projām - ezera viņā malā.

Cik patīkami bija atkal iebrist sava ezera saldajā ūdenī! Pēc gājiena cauri mežam Ezera Pasaciņa jutās tik nogurusi, ka gribēja ilgi un kārtīgi izgulēties.

Viņa ienira līdz ezera dibenam, ērti iegrozījās mīkstajās dūņās, aizklāja ar plaukstām seju un laidās ziemas miegā.

Nu varēja nākt aukstums un saldēt ezeru ciet.

Arlabunakti! Arlabuziemu! Līdz pavasarim.

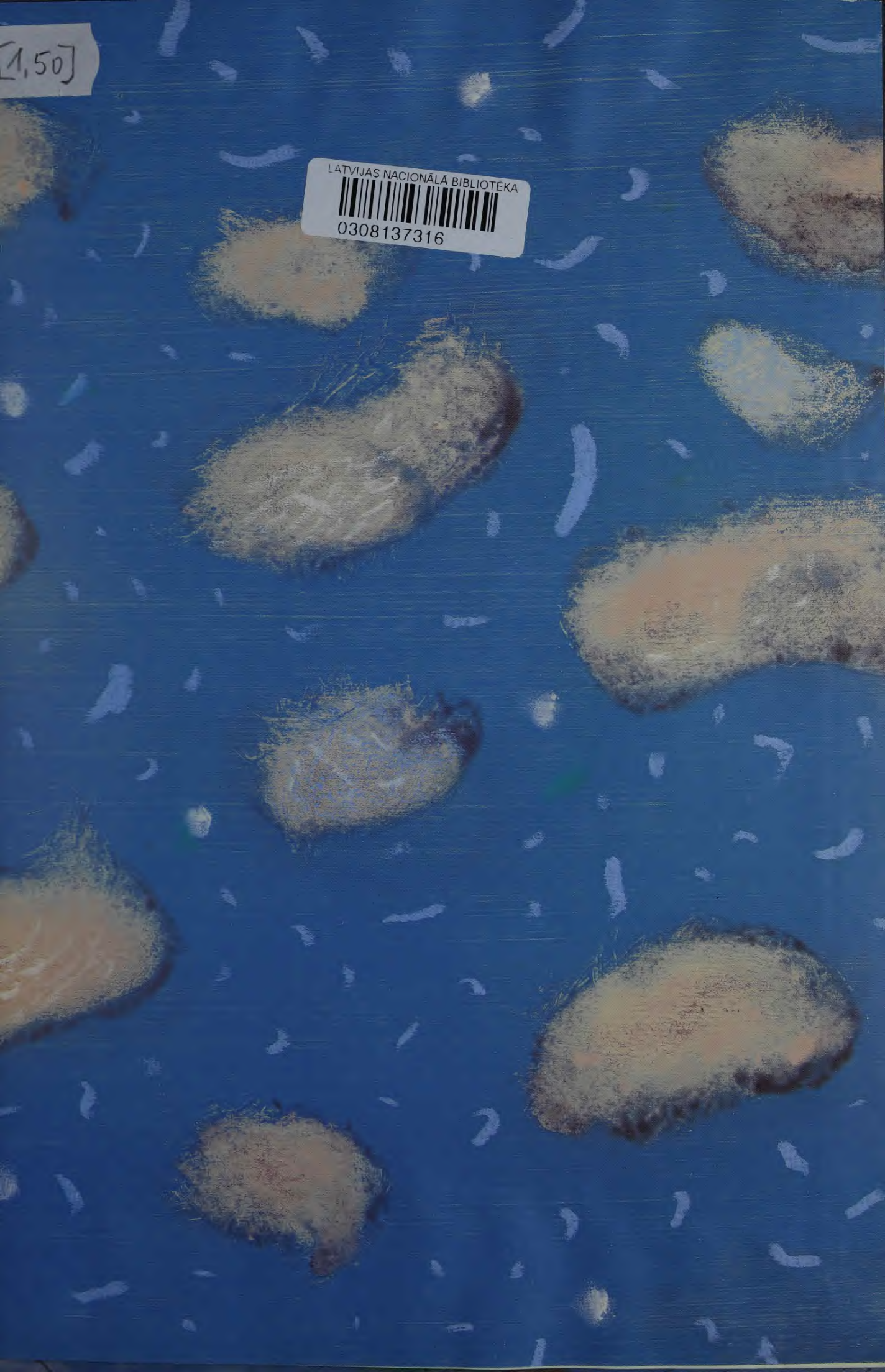

[1,50]

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308137316

1996